

УДК 378:001.83 (100)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.13>*Дернова І. А., Іванова І. В., Боровик Т. М., Залозна Т. Г., Палієнко А. В.*

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Міжнародна студентська мобільність – важливий чинник глобалізації вищої освіти, ефективний фактор формування конкурентного фахівця, затребуваного на вітчизняному та європейському ринках праці, а також рушій позитивних змін у географічній структурі та конкуренції на ринку європейської освіти. Формування єдиного європейського освітнього простору на тепер ще не завершено, і вищі заклади освіти України прагнуть зайняти в ньому своє місце.

Встановлено, що українська нормативно-законодавча база, що висвітлює питання мобільності студентів, сформована відповідно до вимог і принципів, закладених у стратегії Європейського простору вищої освіти, та сприяє євроінтеграційним процесам за напрямом міжнародної академічної мобільності. Інтеграція в європейській освітній простір сприяє зростанню мобільності студентів, науковців, дослідників різних країн, полегшує процеси працевлаштування випускників університетів і підвищує конкурентний статус європейських країн у галузі освіти.

У статті розкрито сутність академічної та міжнародної студентської мобільності, проаналізовано чинники, які визначають рівень мобільності в розрізі окремих європейських країн. З метою аналізу позиціонування України в європейському освітньому просторі досліджено динаміку чисельності українських студентів у європейських країнах та іноземних студентів в Україні. На основі досліджень міжнародних організацій проаналізовано індикатор міжнародної мобільності у 2013–2019 роках у розрізі окремих європейських країн. Значна увага приділена дослідженню переваг європейської освіти та її впливу на формування конкурентоспроможного фахівця в умовах глобальних викликів і кризових ситуацій. Також встановлено особливості формування європейської освітньої стратегії в умовах глобальних викликів, спричинених пандемією COVID-19, запровадженням воєнного стану, і чинники, що актуалізуються в сучасних умовах.

Автори доходять висновку, що, зважаючи на об'єктивні обставини сьогодення, європейські країни й Україна знаходять нові підходи до здійснення академічної мобільності учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: *зклади вищої освіти, євроінтеграційні процеси, академічна мобільність, міжнародна мобільність, індикатор мобільності, візна мобільність, в'їзна мобільність, пандемія, воєнний стан.*

Наміри інтегрувати українську освіту та науку в європейській освітній і науковий простір закріплені офіційним приєднанням України до Болонського процесу, яке відбулося з укладанням декларації на Берлінській конференції 19 травня 2005 року. Формальне приєднання до Болонського процесу виявило реальну потребу в узгодженні освітніх систем Європейського Союзу й України. Одним з основних викликів у цьому контексті є наближення української вищої освіти до стандартів і стратегії Європейського простору вищої освіти. Досягнення поставлених цілей в Україні планомірно здійснюється через освітні реформи, які спрямовані на підвищення якості освіти, реагування на сучасні виклики та реалізацію академічних можливостей здобувачів освіти щодо інтеграції в європейський і міжнародний економічний простір.

Одним із напрямів Болонського процесу є академічна мобільність, яка слугує дієвим інструментом поліпшення якості освіти та суттєво підвищує професійний рівень здобувачів освіти. З метою узгодження законодавства у сфері вищої освіти з вимогами Болонського процесу було ухвалено Закон України “Про вищу освіту”, де визначено, що “академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами” [1]. У Законі України “Про освіту” серед принципів освітньої діяльності визначено “інтеграцію з ринком праці <...>, академічну свободу <...>, інтеграцію в міжнародний освітній та науковий простір <...>, сприяння навчанню впродовж життя <...>” [2]. Зазначені принципи освітньої діяльності можуть бути реалізовані через програми академічної мобільності, порядок організації яких визначений у Положенні про порядок реалізації прав на академічну мобільність, затверджений Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) у 2015 році.

Проблемам реалізації міжнародної академічної мобільності в Україні присвячені роботи багатьох вітчизняних учених і дослідників. Роль академічної мобільності у зростанні конкурентоспроможності освітніх систем аналізували О. Гринькевич, О. Кізілов, С. Захарченко й інші. Питання державного регулювання висвітлювали такі вчені: А. Антонов, А. Гладир, С. Вербицька, Т. Костюк та інші. Значення академічної мобільності для національного освітнього простору досліджували С. Бак, Є. Хан, Д. Колісник та інші. Однак місце академічної мобільності у процесі реалізації євроінтеграційних прагнень українців залишається не досить вивченим і потребує детального висвітлення.

Право на участь у програмах академічної мобільності надається всім учасникам освітнього процесу та здійснюється через закріплення принципу перезарахування отриманих кредитів на основі Європейської кредитно-трансферної системи (далі – ЄКТС), зокрема шляхом порівняння змісту навчальних програм, а не назв курсів; збереження місця навчання та стипендії для студентів і місця роботи для працівників закладів вищої освіти, які беруть участь у програмах академічної мобільності [3]. У Європі академічна мобільність як стратегічний процес була започаткована програмою ERASMUS, основна мета якої полягала у сприянні співпраці

між університетами та мобільності студентів у межах Європейського Союзу (далі – ЄС). У багатьох країнах дана програма сприяла формуванню спільних домовленостей і стимулювала академічну мобільність, яка, своєю чергою, зміцнювалася завдяки Болонському процесу [4, с. 118].

Академічна мобільність стала одним з інструментів формування глобального освітнього та наукового простору, який сприяє міжкультурному обміну. Для студентів зовнішня академічна мобільність розширює можливості для здобуття якісної європейської освіти, отримання диплома провідних зарубіжних університетів за обраною спеціальністю, а також доступ до наукових бібліотек і лабораторій провідних наукових центрів, розширення своїх знань у суміжних галузях, збагачення індивідуального досвіду щодо інших моделей створення та поширення знань; удосконалення рівня володіння іноземною мовою, ознайомлення з культурою, історією, традиціями країни перебування. Зрештою, академічна мобільність дозволяє випробувати себе на предмет адаптаційних можливостей до навчання в іншій системі організації вищої освіти та проживання в іншій країні [5, с. 54].

Здобуття європейської освіти протягом останніх років набуває популярності, цьому сприяє ефективна освітня стратегія уряду європейських країн. За дослідженнями С. Колісника, мобільність студентів сприяє:

- установленню внутрішніх і зовнішніх інтеграційних зв'язків;
- налагодженню та підтримці соціальних, економічних, культурних і політичних відносин з іншими країнами;
- підвищенню інтеграції освіти та науки, додатковому поштовху для досліджень, розширенню знань про національну культуру інших країн і поширенню знань про мову, культуру, освіту та науку України [6, с. 53].

Т. Костюк вважає, що для країн є ефективним збільшення горизонтальної вхідної мобільності завдяки зменшенню вертикальної вхідної. У першому випадку студенти переходять з академічної й економічно менш розвинутої країни або установи до успішнішої країни й установи з метою покращення якості своїх компетенцій. У другому ж студенти переміщуються між країнами й установами аналогічного академічного рівня з метою власного розвитку, отримання досвіду навчання в мультикультурному освітньому просторі. Проте варто зберігати відносний баланс, адже зазвичай у разі вертикальної академічної мобільності метою є ступенева мобільність (а то й імміграція до країни-реципієнта), тоді як у разі горизонтальної – кредитна. На порядок денний виходять питання політичного, економічного, юридичного та соціального характеру [7].

Сучасні процеси глобалізації й євроінтеграції сприяють розвитку нових можливостей для студентів за межами академічної мобільності та дозволяють вільно обрати країну для навчання та заклад освіти. Кількісні та якісні показники міжнародної мобільності студентів за даними інституту статистики ЮНЕСКО наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники міжнародної мобільності студентів європейських країн у 2019 році

Показники Країна	Кількість студентів країни-походження за кордоном			Кількість студентів, які прибули у країну		
	Загальна кількість мобільних студентів за кордоном	% від загальної кількості мобільних студентів	Коефіцієнт виїзної мобільності	Загальна кількість прийнятих мобільних студентів	% від загальної кількості мобільних студентів	Коефіцієнт в'їзної мобільності
Україна	77 586	1,3	4,8	61 026	1,0	4,0
Болгарія	24 794	0,4	10,8	16 499	0,3	7,2
Велика Британія	39 504	0,7	1,5	489 019	8,1	18,7
Естонія	3 626	0,1	8,0	5 043	0,1	11,1
Іспанія	39 668	0,7	1,9	77 062	1,3	3,7
Італія	77 505	1,3	4,0	54 855	0,9	2,8
Латвія	4 982	0,1	6,2	8 380	0,1	10,4
Литва	10 463	0,2	9,4	6 697	0,1	6,0
Німеччина	122 445	2,0	3,7	333 233	5,5	10,1
Польща	25 092	0,4	1,8	55 191	0,9	3,9
Франція	103 161	1,7	3,8	246 378	4,1	9,2
Чехія	11 932	0,2	3,7	45 871	0,8	14,4

Джерело: складено авторами за даними [8]

Дані свідчать, що найбільша кількість студентів, які перебувають за кордоном за програмами академічної мобільності, спостерігається в Німеччині (122 455 осіб), Франції (103 161 особа), на третьому місці Італія й Україна (понад 77 000 осіб). Найбільший приплив студентів у Великій Британії (489 019 осіб), що перевищує показники інших європейських країн. На рис. 1 наведено коефіцієнт мобільності (в'їзної та виїзної) студентів у розрізі країн, що аналізуються.

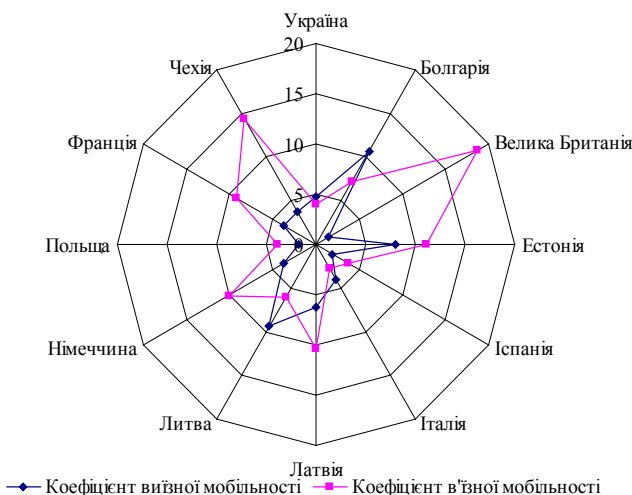

Рис. 1. Рівень виїзної та в'їзної мобільності студентів у 2019 році

Джерело: складено авторами за даними [8]

Коефіцієнт виїзної мобільності свідчить, що найбільший відтік студентської молоді з Болгарії (10,8) та Литви (9,4), найменше виїжджають на навчання за програмами академічної мобільності до інших країн із Польщі (1,8) та Великої Британії (1,5). Найбільш популярними для здобуття освіти, за показником в'їзної мобільності, є Велика Британія (18,7), Чехія (14,4), Естонія (11,1), Латвія (10,14) і Німеччина (10,1). Україна перебуває в середині рейтингу з показниками 4,8 і 4,0 виїзної та в'їзної мобільності відповідно.

Незважаючи на нестабільність економіко-політичної ситуації у країні, Україна залишається привабливою для здобуття освіти серед студентів європейських країн. У таблиці 2 наведені кількість та питома вага іноземних студентів в Україні та студентів з України в окремих країнах Європи.

Таблиця 2

Показники мобільності студентів в Україні

Країна	Загальна кількість українських студентів за кордоном		Загальна кількість іноземних студентів в Україні	
	усього, осіб	% до загальної кількості	усього, осіб	% до загальної кількості
Україна	77 586	100	61 026	100
Болгарія	1 020	1,31	244	0,40
Велика Британія	838	1,08	85	0,14
Естонія	281	0,36	7	0,01
Іспанія	483	0,62	18	0,03
Італія	527	0,68	18	0,03
Латвія	372	0,48	11	0,01
Литва	547	0,71	15	0,02
Німеччина	6313	8,14	125	0,21
Польща	26 938	34,72	558	0,91
Франція	1 120	1,44	24	0,04
Чехія	3 132	4,04	15	0,02

Джерело: складено авторами за даними [8]

Найбільше українських студентів здобувають європейську освіту в навчальних закладах Польщі (34,72%), Німеччини (8,14%) і Чехії (4,04%). Варто зазначити, що українські студенти в Польщі становлять понад половину всіх іноземних студентів. Саме завдяки студентам із України Польщі вдається компенсувати виїзд молоді до інших країн Європи. До початку воєнних дій Україна також була привабливою для здобуття освіти для студентів з інших країн. Станом на 1 січня 2021 року в Україні освіту здобували 76 548 іноземних студентів. Для порівняння, станом на 1 січня 2018 року їх було 75 605 осіб. Найбільш популярними серед іноземних студентів багато років поспіль залишаються медичні спеціальності. За країною походження найбільша кількість здобувачів освіти приїздить в Україну з Індії, Марокко, Туркменістану й Азербайджану. У 2019 році кількість польських студентів, що здобувають освіту у вітчизняних вишах, становила 558 осіб, або 0,91% від загальної кількості прийнятих. Також у вітчизняних закладах вищої освіти є студенти з Литви, Латвії та Естонії, однак їх кількість незначна.

Організація економічного співробітництва та розвитку розраховує індикатор міжнародної студентської мобільності – відсоток іноземних студентів серед усіх студентів, зарахованих до закладів вищої освіти. Іноземними студентами вважаються ті, хто здобув попередню освіту в іншій країні та не є резидентами країни, де навчаються [9]. Динаміку індикатора мобільності студентів узагальнено в табл. 3.

Таблиця 3

Індикатор міжнародної мобільності студентів окремих європейських країн за 2013–2019 роки, %

Країна	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
ОЕСР – Європа	6,189	6,638	6,775	7,141	7,464	7,791	7,509
Велика Британія	17,463	18,245	18,484	18,161	17,918	18,324	18,677
Естонія	2,895	3,717	5,229	6,866	8,258	9,593	11,087
Іспанія	2,862	2,434	2,726	2,531	3,23	3,456	3,698
Італія	4,41	–	4,95	5,102	5,311	5,623	2,831
Латвія	3,71	4,993	6,119	7,671	7,393	9,269	10,429
Литва	2,452	3,038	3,538	4,113	4,613	5,326	5,992
Німеччина	7,073	7,23	7,682	8,037	8,373	9,966	10,106
Польща	1,459	1,967	2,641	3,42	4,124	3,641	3,857
Франція	9,799	9,842	9,876	9,892	10,201	8,768	9,175
Чехія	9,391	9,83	10,547	11,51	12,543	13,606	14,364

Джерело: складено авторами за даними [9]

Найвищий індикатор міжнародної мобільності за результатами 2019 року має Велика Британія – 18,68%, що більш ніж у 2,5 рази перевищує середній показник по країнах ОЕСР – Європа. За даними університетів Великої Британії, у 2020–2021 роках країна прийняла 605 130 іноземних студентів (22,0% від загальної кількості). Показник кількості іноземних студентів вже у 2021 році досяг запланованого на 2030 рік рівня в розробленій урядом стратегії розвитку освіти.

За даними ЮНЕСКО, Велика Британія посіла третє місце за популярністю серед іноземних студентів у 2019 році. Зовнішня мобільність має значний вплив на розвиток економіки країни. У середньому міжнародні студенти забезпечили 40 мільйонів фунтів стерлінгів чистого економічного внеску в економіку Великобританії на парламентський округ. Це еквівалентно 390 фунтам стерлінгів на одну особу постійного населення (після врахування всіх витрат) [10].

Участь України в європейській системі освіти та науки натеper є визнаним незамінним чинником соціального і людського розвитку, а також невід’ємною складовою частиною зміцнення й інтелектуального збагачення її громадян. Нові та сучасні знання допоможуть нашій країні протистояти викликам нового тисячоліття разом з усвідомленням спільних європейських цінностей і належності до єдиної соціальної та культурної сфери [11, с. 2].

З метою розширення доступу українських студентів до якісної європейської освіти закладам вищої освіти, які працюють за напрямом академічної мобільності, особливу увагу варто приділити забезпеченню студентів і науковців належним рівнем знань англійської мови або мови країни, що приймає. Студенти, які здобувають якісну освіту та отримують диплом європейського зразка, розуміють, що рівень їх як конкурентоспроможного фахівця на ринку праці значно зростає.

Для України одним із головних зовнішньополітичних пріоритетів є інтеграція в єдиний європейський освітній простір і сприяння студентській мобільності. На думку Т. Костюк, міжнародна мобільність спрямована на досягнення таких цілей:

- участь у міжнародних інформаційних освітніх процесах, генерацію нових ідей або технологій, зокрема й ідей, пов’язаних із їх використанням;
- покращення викладацької й адміністративної спроможності закладів вищої освіти, запозичення міжнародного досвіду (шляхом опитування й анкетування студентів-іноземців стосовно якості виконання університетом цих функцій також);
- збереження, навіть тимчасово, найталановитішої молоді для її самореалізації на користь країни-реципієнта;
- пошук джерела доходів для економіки та закладу вищої освіти країни-реципієнта;
- допомогу країнам у процесі нарощування наукового потенціалу [7].

Значні зміни в наявній євроінтеграційні процеси внесла пандемія COVID-19, яка суттєво порушила освітні системи в Європі та світі. Світовий банк, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ назвали її наслідки “найбільшою освітньою кризою в історії” [12]. Системи та заклади вищої освіти в усьому світі зазнали впливу цих викликів і по-різному реагували на них, але існують спільні тенденції. Інтеграційні процеси, спрямовані на інтернаціоналізацію освіти, зіткнулися зі швидким спадом, а подекуди було взагалі призупинено налагоджені процеси студентської мобільності, для окремих країн це стало значним викликом. Хоча перебої у фізичній міжнародній академічній мобільності були значними, вплив пандемії був більш глибоким. Вищі заклади освіти

зіткнулися із серйозними фінансовими проблемами, затримками в дослідницькій та викладацькій діяльності, зниженням загального набору та перевантаженим персоналом. У Європі пандемія мала негативні наслідки для реалізації стратегії інтернаціоналізації та збільшила розрив між стратегією та впровадженням, тоді як участь у мережі забезпечила інструмент для вирішення виниклих проблем і підтримки стратегічної адаптації. У Великій Британії університети та коледжі використовували закордонні кампуси своїх партнерів і онлайн-програми для підтримки іноземних студентів у їхній країні. Розширення віртуальної мобільності дозволило багатьом студентам користуватися перевагами міжнародної освіти без надмірних витрат.

З упровадженням воєнного стану в Україні КМУ вніс зміни до деяких постанов щодо регулювання питань академічної мобільності. Так, було визначено процедуру реалізації права на академічну мобільність, порядок проходження, визнання та зарахування результатів академічної мобільності для українських учасників у межах міжнародної співпраці в галузі освіти, науки, інновацій. Імплементация зазначеної процедури в умовах воєнного стану дасть змогу гарантувати право на безпечну освіту студентів, які вимушено покинули місце свого постійного перебування або Україну, у безпечніших регіонах України або за кордоном, сприяти їх поверненню в Україну після завершення або припинення воєнного стану [13].

З метою підтримки українських студентів, співробітників і молоді щодо заходів мобільності із гнучким підходом під час війни комісією ЄС було розроблено гнучкі умови для реалізації права на академічну мобільність. Європейські інституції й університети після початку повномасштабного вторгнення почали створювати різні можливості для українських студентів і науковців з України. Їм пропонують продовжити навчання в західних університетах або взяти участь у різноманітних освітніх програмах, окремі країни скасовують для українських студентів плату за навчання та проживання в гуртожитку, виділяють додаткову фінансову підтримку та запроваджують стипендії [14].

Отже, європейські країни, здійснюючи урядову політику за напрямом в'їзної міжнародної мобільності студентів, сприяють підвищенню конкурентоспроможності та привабливості вітчизняної вищої освіти. Мобільність студентів, яка слугує інструментом зовнішньої політики, сприяє співпраці з іншими країнами та впливає на поглиблення економічного співробітництва та вливання капіталів в економіку країни. Виклики, пов'язані з пандемією COVID-19, змусили системи та заклади вищої освіти спробувати нові підходи до євроінтеграції, які виходять за рамки мобільності, розробляються механізми та відпрацьовуються процедури.

Для України євроінтеграція в єдиний освітній простір є зовнішньоекономічним пріоритетом. Натепер структуру вітчизняної освіти адаптовано до європейських вимог. Це сприяє полегшенню визнання дипломів, академічній і професійній мобільності, реалізації можливостей освіти упродовж життя. Міжнародна мобільність сприяє налагодженню транскордонного співробітництва освітньої галузі та формуванню конкурентоспроможного фахівця для вітчизняного ринку праці європейського рівня. Незважаючи на глобальні виклики сьогодення, Європа підтримує з Україною тісні взаємозв'язки за напрямом академічної мобільності, що поглиблює євроінтеграційні зв'язки. Водночас варто зауважити, що ці зміни не повинні призвести до втрат кращих традицій, заперечення національних ознак якості освіти.

Використана література:

1. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 03.08.2022).
2. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12> (дата звернення: 03.08.2022).
3. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.08.2022).
4. Бака С. Основні елементи академічної мобільності у країнах ЄС та інших країнах. *Освітня аналітика України*. 2017. № 1. С. 117–127.
5. Хан С. Академічна мобільність як один із пріоритетних напрямів у процесі формування спільного європейського освітнього простору: український досвід співпраці. *Європейські історичні студії*. 2017. № 8. С. 53–73.
6. Kolisnyk D. International student mobility as a factor of the European integration of Ukrainian youth. *Perspectives of Innovations, Economics and Business. PIEB*. 2013. № 13 (3). P. 51–58.
7. Костюк Т. Міжнародна академічна мобільність: реалії та перспективи галузевого та державного управління процесом. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1298> (дата звернення: 11.08.2022).
8. Global Flow of Tertiary-Level Students. *UNESCO Institute for Statistics* : вебсайт. URL: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> (дата звернення: 23.08.2022).
9. International student mobility (indicator). *OECD* : вебсайт. URL: <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm> (дата звернення: 23.08.2022).
10. International Facts and Figures 2022. *Universities UK* : вебсайт. URL: <https://www.universitiesuk.ac.uk/universities-uk-international/insights-and-publications/uuki-publications/international-facts-and-figures-2022> (дата звернення: 15.08.2022).
11. Кузнецов К. Основні напрями удосконалення академічної мобільності в Україні. *Інститут освітньої аналітики* : вебсайт. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/9_Kuznetsov_K_V_AZ_Osnovni_napryami_udoskonalennya_ta_rozvitku_akademichnoi.pdf (дата звернення: 15.08.2022).
12. The state of higher education internationalisation after COVID / D. Craciun et al. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20220516172709867> (дата звернення: 15.08.2022).

13. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності : постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2022 року № 599. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2022).
14. Назарова Ю. Освіта українських біженок за кордоном (24 лютого – 20 червня 2022 року). URL: https://cedos.org.ua/researches/osvita-ukrayinskyh-bizhen_ok-za-kordonom-24-lyutogo-20-cherვნya/ (дата звернення: 15.08.2022).

References:

1. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01 lyp. 2014 r. № 1556–VII. [Law of Ukraine “On Higher Education”] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvernennia: 03.08.2022).
2. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05 ver. 2017 r. № 2145–VIII. [Law of Ukraine “On Education”] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12> (data zvernennia: 03.08.2022).
3. Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 serp. 2015 r. № 579. [The Regulation for implementation procedure of academic mobility right. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 10.08.2022).
4. Baka S. Osnovni elementy akademichnoi mobilnosti v krainakh ES ta inshykh krainakh [main elements of academic mobility in EU and other countries] Osvitnia analityka Ukrainy. 2017. № 1. S. 117–127 [in Ukrainian].
5. Khan Ye. Akademichna mobilnist yak ody z priorityetnykh napriamkiv u protsesi formuvannia spilnoho yevropeiskoho osvitnoho prostory: ukrainsky dosvid spivpratsi [Academic mobility as one of priorities in the process of forming joint European educational space: Ukrainian experience of cooperation]. Yevropeiski istorychni studii. 2017. № 8. S. 53–73 [in Ukrainian].
6. Kolisnyk D. International student mobility as a factor of the European integration of Ukrainian youth. *Perspectives of Innovations, Economics and Business. PIEB*. 2013. № 13 (3). P. 51–58 [in English].
7. Kostiuik T. O. Mizhnarodna akademichna mobilnist: realii ta perspektyvy haluzevoho ta derzhavnogo upravlinnia protsesom [International academic mobility: reality and prospects of the sectoral and state management of the process]. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1298> (data zvernennia: 11.08.2022).
8. Global Flow of Tertiary-Level Students. UNESCO Institute for Statistics. URL: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> (data zvernennia: 23.08.2022).
9. International student mobility (indicator). OECD. URL: <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm> (data zvernennia: 23.08.2022).
10. International Facts and Figures 2022. Universities UK. URL: <https://www.universitiesuk.ac.uk/universities-uk-international/insights-and-publications/uuki-publications/international-facts-and-figures-2022> (data zvernennia: 15.08.2022).
11. Kuznetsov K. V. Osnovni napriamy udoskonalennia akademichnoi mobilnosti v Ukraini [The main directions of improving academic mobility in Ukraine] Instytut osvitnoi analityky. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/9_Kuznetsov_K._V._AZ_Osnovni_napryami_udoskonalennya_ta_rozvitku_akademichnoi.pdf (data zvernennia: 15.08.2022).
12. Craciun D., Huang F., Wit H. The state of higher education internationalisation after COVID. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20220516172709867> (data zvernennia: 15.08.2022).
13. Pro vnesennia zmin do deyakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo vrehuliuвання pytan akademichnoi mobilnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 trav. 2022 r. № 599 [Resolution amending some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the regulation of academic mobility]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2022-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 15.08.2022).
14. Nazarova Yu. Osвіта ukraїnskykh bizhenok za kordonom [Education of Ukrainian refugee women abroad] (24 liutoho – 20 chervnia 2022). URL: https://cedos.org.ua/researches/osvita-ukrayinskyh-bizhen_ok-za-kordonom-24-lyutogo-20-cherვნya/ (data zvernennia: 15.08.2022).

Dernova I., Ivanova I., Borovyk T., Zalozna T. Palienko A. Academic mobility of students as one of the directions of European integration of Ukraine

International student mobility is an important factor in the globalization of higher education, an effective factor in training a competitive specialist required by the domestic and European labour markets, as well as a driver of positive changes in the geographical structure and competition in European educational market. The formation of a single European educational space is still not complete today, and higher educational institutions of Ukraine strive to take their place in it.

It has been clarified that Ukrainian regulatory and legislative framework, related to the issue of student mobility, is formed in accordance with the requirements and principles laid down in the strategy of the European Higher Education Area and promotes European integration processes in the plain of international academic mobility. Integration into the European educational space contributes to the growth of mobility of students, scientists, researchers of different countries, facilitates the employment processes of university graduates and increases the competitive status of European countries in the field of education.

The article reveals the essence of academic and international student mobility, analyses the factors that determine the level of mobility in a European country. To analyse the positioning of Ukraine in the European educational space, the dynamics of the number of Ukrainian students in European countries and foreign students in Ukraine is studied. Based on the research of international organizations, the indicator of international mobility in 2013–2019 is analyzed in terms of several European countries. Considerable attention is paid to the study of the advantages of European education and its influence on the formation of a competitive specialist in the conditions of global challenges and crises. In addition, the peculiarities of the formation of the European educational strategy in the conditions of global challenges caused by the COVID-19 pandemic, the introduction of martial law and factors relevant in modern conditions are determined.

The authors conclude that, taking into account current objective circumstances, European countries and Ukraine find new approaches to the implementation of academic mobility by participants in the educational process.

Key words: higher educational institutions, European integration processes, academic mobility, international mobility, mobility indicator; outbound mobility, inbound mobility, pandemic, martial law.